

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Кафедра загальної і соціальної психології та психотерапії,
Кафедра політичної психології та соціально-правових технологій
Інститут психології імені Г. С. Костюка
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Кафедра психології
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра загальної та практичної психології
Білоруський державний університет
Факультет філософії і соціальних наук
Кафедра загальної і клінічної психології**

МАТЕРІАЛИ

IV НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ЗАГАЛЬНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

21 травня 2020 року

Київ – 2020

УДК: 159. 316.6:615.851

М 54

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 5 травня 2020 р.).

Методи і технології загальної і соціальної психології та психотерапії в умовах сучасного суспільства/Матеріали IV науково-практичної конференції з міжнародною участю (21 травня 2020 року, м. Київ). [За ред. д.п.н., проф.С. О. Ставицької, к.п.н., доц. Д.Д. Отич, к.п.н., доц. А. Ф. Федоренко]. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2020. – 232 с.

Збірник містить матеріали IV науково-практичної конференції з міжнародною участю «Методи і технології загальної і соціальної психології та психотерапії в умовах сучасного суспільства», що висвітлюють результати психологічних досліджень проблем розвитку особистості в глобалізованому світі, в умовах суспільних криз й питань загальної і соціальної психології та психотерапії в контексті надання психологічної допомоги.

За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор

© Колектив авторів, 2020

© НПУ імені М.П.Драгоманова, 2020

Поліщук Світлана Петрівна
*кандидат психологічних наук, доцент кафедри
загальної і соціальної психології та психотерапії
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ

Проблема соціалізації особистості є однією з найскладніших проблем психології. Стає надзвичайно важливим розкриття сутності, характеристик, механізму, структури процесу соціалізації, принципів її становлення. Потреба студентської молоді в соціалізації, самовизначенні пов'язана з такою важливою характеристикою юнаків і дівчат як устремління в майбутнє й конкретизація його змісту, що у свою чергу передбачає розвиток у них соціальної зрілості.

У психологічній науці перші наукові праці з проблем соціалізації були опубліковані відомими психологами, як Б. Ананьєв, Г. Андреєва, І. Кон, Б. Паригін та ін. Вони розглядають молодь як соціальну категорію, що визначається не лише віком, але й специфічним соціальним статусом, особливостями свідомості і поведінки. Б. Ананьєв вважав, що соціалізація – це процес засвоєння соціальних норм і цінностей, процес входження в соціальне середовище. І. Кон характеризував її як засвоєння індивідом соціального досвіду, під час якого формується конкретна особистість. Входженням і пристосуванням до соціального середовища, засвоєнням певних ролей і функцій, яке слідом за своїми попередниками повторює кожний індивід протягом всієї історії свого формування і розвитку, – визначав соціалізацію Б. Паригін. На думку Г. Андреєвої, соціалізація – це двосторонній процес, який включає в себе, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків; а з іншого боку – процес активного відтворення

системи соціальних зв'язків індивідом за рахунок його активної діяльності, активного включення в соціальне середовище [2].

У вітчизняній та зарубіжній гуманітарних науках чітко утвердилася система поглядів на соціалізацію, що об'єднує такі ідеї: про нерозривний зв'язок соціального становлення дітей з освітою та вихованням; про зв'язок соціалізації з адаптивними процесами; про соціальні контакти як одну із змістовних сторін соціалізації; про значення самосвідомості, соціальної орієнтації та розвитку мови для успішної соціалізації. У контексті цих ідей соціалізація розглядається як набуття людьми соціального досвіду та ціннісних орієнтацій, потрібних для виконання соціальних ролей [1].

Соціалізація особистості на індивідуальному рівні включає ряд процесів:

1. Особистості людей формуються взаємодіючи один з одним. На характер цих взаємодій роблять вплив такі фактори, як вік, інтелектуальний рівень, стать та ін.

2. Оточуюче середовище також може впливати на особистість.

3. Особистість формується на основі особистого індивідуального досвіду.

4. Важливим аспектом формування особистості є культура [3].

Під соціалізацією зазвичай розуміють: а) постійний процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища; б) результат цього процесу. При цьому виділяють основні типи процесу соціалізації: 1) тип, який характеризується перевагою активного впливу на соціальне середовище; 2) тип обумовлений пасивним, конформним прийняттям цілей і ціннісних орієнтацій групи.

Існує ще й третій тип процесу соціалізації. Причому цей тип і є найбільш розповсюдженим і найбільш ефективним, якщо розглядати його з позиції адаптації. Цей тип ми називаємо імовірно-комбінованим. Імовірно-комбінований тип оснований на використанні обох варіантів вищевказаних типів. Вибір того чи іншого варіантів здійснюється в результаті оцінки

особистістю імовірності успішної адаптації при різних типах адаптаційної стратегії. При виборі стратегії особистістю оцінюються: а) вимоги соціального середовища – їх сила, ступінь ворожості, ступінь обмеження потреб особистості, ступінь дестабілізуючого впливу тощо; б) потенціал особистості в плані зміни; пристосування середовища до себе; в) ціна зусиль (фізичні та психологічні витрати) при виборі стратегії зміни середовища або стратегії зміни себе. Зрозуміло, що оцінка всіх цих параметрів відбувається у згорнутому виді або навіть на неусвідомлювальному, інтуїтивному рівні.

Процес соціалізації особистості відбувається під дією різноманітних впливів, що походять або від макро-, або від мікро середовища. Якщо мати на увазі психологічні впливи, що діють на рівні найближчого оточення індивіда, то це – механізми соціалізації. Вивчення численної наукової літератури дало нам змогу виокремити та класифікувати наступні механізми процесу соціалізації особистості: а) неусвідомлювані механізми соціалізації: навіювання, наслідування, психологічне зараження, ідентифікація; б) усвідомлювані механізми соціалізації: переконання, групові експектації, вплив авторитету.

Основні напрями соціалізації відповідають ключовим сферам життєдіяльності людини: емоційної, пізнавальної, побутової, моральної, міжособистісної. Іншими словами, в процесі соціалізації студенти навчаються як себе вести, емоційно реагувати на різні ситуації, переживати і проявляти різні почуття; таким чином опановують навколишній природний і соціальний світ; як організувати свій побут; яких моральних орієнтирів притримуватися; як ефективно приймати участь у між особистісному спілкуванні і сумісній діяльності.

Соціалізація протікає як єдиний процес становлення індивіда як соціальної істоти під впливом усієї сукупності соціальних факторів, соціального середовища в цілому, до якої входять виховання, навчання, підготовка до соціальних стосунків, набуття навичок, знань, умінь, оволодіння нормами, поняттями, цінностями, культурою, формування

самосвідомості, набуття здібності керувати своєю поведінкою, формування активного суб'єкта соціальних стосунків.

Соціальна зрілість зростаючої особистості розуміється як певний ступінь її розвитку в умовах конкретного соціального середовища. Її зростання сприяє творчому опануванню різними видами культури, а також створює можливість власної участі у різних видах діяльності, найбільш активно приносити користь тим, хто її оточує.

Соціальна зрілість характеризує людину як суспільну істоту. Вона включає: знання про суспільство, суспільні процеси і відносини та місце в них людини; усвідомлення людиною себе як члена суспільства, своєї залежності від суспільства та свого обов'язку перед ним (дотримання законів, принципів, норм, правил, традицій, прийнятих у суспільстві); прагнення своєю діяльністю сприяти досягненню суспільно визначених цілей; суспільну поведінку і суспільну діяльність; відображає такий стан особистості в системі суспільних відносин, коли особистість виступає повноправним суб'єктом прав та обов'язків; можливість для моделювання соціально виправданої поведінки, тобто для виявлення більш високого рівня соціальної відповідальності. Саме соціальна зрілість студентів дозволяє їм самореалізуватися, професійно самовизначитися та дасть можливість досягти подальших успіхів у життєдіяльності.

Таким чином, соціалізація – це процес розвитку особистості на основі навчання, виховання, засвоєння, ідеалів, цінностей, норм та соціальних ролей і є важливим чинником розвитку соціальної зрілості студентів вищого навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Лукашевич М.П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: навч.-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 112 с.
2. Поліщук С.П. Психологічні умови розвитку соціальної зрілості учнів вищого професійного училища: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2007. 232 с.

3. Смелзер Н. Социология. Москва, 1994. 688с.